

Telemark Husflidslag

Høringsinnspill til «Vestfold og Telemark- der mennesker møtes. Kulturstrategi 2021-2024»

Vi takker for anledningen til å gi høringsuttalelse til det nye strategidokumentet for vårt nye fylke.

Telemark Husflidslag har allerede levert et skriftlig innspill til planarbeidet i fjor høst, der framkommer våre synspunkter på hva vi mener er viktig fra vårt ståsted i det frivillige kulturlivet.

Vi vil her framlegge våre tilbakemeldinger på de punktene høringen ber om tilbakemelding på.

Noen generelle betraktninger

Telemark er svært rik på kulturarv- dette gjelder både den materielle og den immaterielle kulturen. Derfor er Telemark også blitt et begrep verden kjenner godt til! Eksempelvis var det Sondre Norheims ferdigheter som skiløper som gjorde ham kjent. Å kjøre slalåm er en ferdighet som må læres videre for ikke å bli borte.

Dette gjelder så mange sider av kulturen vår;

- Vår *praksis*: folkeskikker, tros- og høytidsfeiringer, ritualer, sosiale skikker, kunnskap om naturen m.m.
- Våre *ferdigheter*: mattradisjoner, smiing, veving, søm, broderiteknikker, fletting, garving, treskurd, maling m.m.m.
- Våre *framstillinger og uttrykk*: språk, sang, historiefortelling, dans, diktning m.m.

Telemark Husflidslag er glade for at utarbeidelse av en ny, samlende kulturstrategi for det nye fylket er prioritert! Hvilke satsinger og fokusområder fylkeskommunen peker på, vil ha stor innflytelse på det regionale frivillighetsarbeidet. Vi opplever at prosessen har vært involverende og har vist et ønske om at aktørene skal bli sett.

Imidlertid, når vi nå leser høringsdokumentet, er vi spørrende til om vi er blitt hørt? Vi har ikke forventning om at alle våre synspunkter skal bli tatt til følge. Men vi hadde en forventning om at nå skulle *endelig* den immaterielle kulturarven også finne sin rettmessige plass i en kulturplan! Denne forventningen er dessverre ikke innfridd.

Til utforming av planen

Vi mener **inndelingen av hovedtemaer** virker hemmende og upraktisk, idet de fleste av kulturaktivitetene i fylket, enten de er i privat/ideell, offentlig eller frivillig regi, vil kunne finne sin plass i samtlige hovedtemaer. Dermed mister den foreslåtte inndelingen sin verdi, eller i beste fall blir den kunstig og gir et ufullstendig bilde av virkeligheten. Eks.: Satsing på *Henrik Ibsen* er plassert under stedsutvikling? Henrik Ibsen-satsing vil uten tvil kunne plasseres under samtlige hovedtemaer, ikke minst «Kunnskap», «Internasjonalisering», «Arenaer» osv.! Som aktør innenfor immateriell kulturarv opplever vi at vår virksomhet hører hjemme under samtlige hovedtemaer, og at det blir for snevert å bli nevnt kun under hovedtema «Kunnskap».

Dokumentets kapittel 2 er delt inn i «Hovedtemaer, mål og tiltak». Det som er ført opp som *tiltak har* form som *strategier*. Begreper som «arbeide for», «bistå», «sørge for», «stimulere til» viser retning for hvilke mål som skal nås, og defineres derfor som strategier. **Tiltak** skal være konkrete og vise til hvordan målene skal nås. Dokumentet bør «vaskes» i forhold til dette.

Bemerkninger til de ulike punktene i høringsbrevet – tas under ett

I det innledende kapitlet under pkt 1.4. *Overordnede føringer og mål* vises det til nasjonale kulturpolitiske mål. Overordna kulturpolitiske mål for et fritt og uavhengig kulturliv skal ivareta og formidle kulturarven (kulepunkt 3 i høringsdokumentet).

Kulturarv som begrep innbefatter både den materielle og den immaterielle kulturarven. Derfor er det svært skuffende å se at den immaterielle kulturarven kun er nevnt som fyndord i ingressene uten å følges opp av konkrete tiltak. Kun et unntak finnes under kap.»2.3. *Kunnskap*» hvor et av målene er å «*øke kunnskapen om immateriell kulturarv*». Dessverre følges dette ikke opp med annet enn et begrenset område innenfor folkemusikk og folkedans, noe som allerede har en solid institusjonell befestning i fylket. Immateriell kulturarv er så mye mer enn dette!

Den materielle kulturarven skal sikres gjennom en lang rekke tiltak/ strategier. Dette er selvsagt svært viktig og vi støtter dette. Men vi vil igjen påpeke avhengighetsforholdet mellom vår nedarvede *ferdighetskultur* og den materielle kulturarven. *Mister vi kunnskapen om hvordan våre forfedre skapte den materielle arven, så klarer vi heller ikke å sikre den!* Allerede i dag har vi store utfordringer ved at en rekke av våre ferdighetstradisjoner er rødlistede, viktig kunnskap står i fare for å gå ut av historien!

Fylkeskommunens kulturpolitiske ansvar

Telemark husflidslag mener fylkeskommunen har et kulturpolitisk ansvar for å ta vare på og videreføre det mangfoldet av uttrykksformer den immaterielle kulturarven har, til kommende generasjoner! Norge ratifiserte UNESCOs konvensjon for vern av den immaterielle kulturarven. **Konvensjonens artikkel 13** beskriver et overordnet ansvar for å vedta en politikk som bidrar til å fremme den immaterielle kulturarvens rolle i samfunnet, etablere eller styrke utdanningsinstitusjoner innen forvaltning av immateriell kulturarv og fremme forskning av denne. **Artikkel 14** peker på ansvaret det offentlige har for å bevisstgjøre befolkningen om vår immaterielle kulturarv, og bidra til at denne kulturarven blir respektert og styrket. Selve begrunnelsen for at det ble utarbeidet en konvensjon var ønsket om å gi den immaterielle kulturarven et rettslig vern. Målet med konvensjonen var «(...) å bidra til å utjevne det ensidige fokuset på vern av den materielle kulturarven som har vært hittil, slik at oppmerksomheten også rettes mot vern av den immaterielle kulturarven.» (St.prp.nr 73 2005-2006)

Telemark husflidslag opplever ikke at disse kravene er oppfylte i høringsdokumentet. Vi savner strategier og tiltak som sikrer den immaterielle kulturen utover folkemusikk og -dans.

Telemark husflidslag vil poengtere:

1. Kulturytringene må holdes i live ved at de holdes aktive; siden immateriell kultur i stor grad er noe man gjør eller uttrykker, er handling en viktig dimensjon.

2. Videreføringen av immaterielle kulturytringer krever handlende kulturbærere! For mange uttrykk er slike læremestre i ferd med å bli borte.
3. Et vern er del av en kontekst: Det må eksistere arenaer/ samlingspunkter, og aktiviteten/ ytringen må dokumenteres.

Disse tre punktene er grunnleggende for å sikre den immaterielle kulturen: aktivitet, læremestere, arkivering. Telemark husflidslag registrerer at fylkeskommunen- og Riksantikvaren(!) ikke har noen strategi for hvordan disse tre punktene skal oppfylles for den norske immaterielle kulturarven (kun for folkemusikk- folkedans).

At immateriell kultur ikke er et satsingsområde, innebærer dermed at det heller ikke eksisterer offentlige tilskuddsordninger hvor aktører innenfor dette kulturområdet kan søke støtte. Vestfold og Telemark fylkeskommune har tilskuddsordninger kun til materiell kulturarv, det samme gjelder andre finansieringsordninger, som Stiftelsen UNI, RPM- tilskudd, SMIL-tilskudd eller Norsk Kulturarv.

Våre forslag til strategier/ tiltak

Strategi: Sikre fylkes-husflidslagene (Telemark / Vestfold) gode rammevilkår for å utøve sin virksomhet.

Tiltak: Lagene tilføres årlig driftsstøtte. Midlene skal benyttes til drift av laget, til tillitsvalgtopplæring, formidling av kulturytringer og rekruttering av nye læremestre, og til registrering av rødlistede kulturtradisjoner

Tiltak: Fylkeskommunale tilskuddsordninger må åpnes for støtte til prosjekter og tiltak innenfor immaterielt kulturarbeid.

Tiltak: Sikre økonomisk støtte til fylkets husflidskonsulenter, og øke stillingsstørrelsen. Husflidskonsulentene representerer en faglighet og en organisatorisk kontinuitet som er påkrevd for at de frivillige, som symptomatisk nok er til dels godt voksne, har sterkt behov for.

Strategi: Øke bevissthet, kunnskap og ferdigheter om nedarvet ferdighetskultur og øke antallet læremestre

Tiltak: Inkludere immaterielle kulturuttrykk som faste tilbud i den kulturelle skolesekken, i samarbeid med de lokale husflidslagene og/eller lokale kulturbærere.

Tiltak: Etablere den metodiske tilnærmingen utarbeidet av NHU (Norsk Håndverks-utvikling) som kompetansebyggingsmodell for fagutdanningen i fylket. Modellen bygger på svenn/ mester-relasjonen, der en mester har ansvar for opplæring av svennen. I arbeidet er det også med en person som dokumenterer håndverkskunnskapen for ettertiden. Dette er særlig relevant for den håndverkskunnskapen som er i ferd med å dø ut. Vestfold og Telemark fylkeskommune er i dag det eneste fylket uten noe slikt tilbud i utdanningsløpet!

Temadokumenter

Her presenteres en rekke viktige kulturområder. Vi støtter å få utarbeidet disse temadokumentene, og tror de vil bli gode kunnskapsdokumenter for administrasjonen, politikere og andre interesserte.

Vi savner dessverre igjen å finne spor av interesse for fylkets immaterielle kultur! Utarbeidelse av et temadokument for «Immateriell Kulturarv» har vi stor tro på vil kunne bli et viktig verktøy for å øke bevissthet om hva dette begrepet egentlig inneholder. Mange har ikke kunnskap om verken hva man mener med dette begrepet, hvilket ansvar som påligger det offentlige for sikring av denne kulturen, hvem aktørene er, ei heller hva som er status i eget fylke for nettopp disse kulturtradisjonene.

Telemark Husflidslag foreslår derfor at Immateriell kulturarv tas inn som et tillegg til hva fylkeskommunen bør lage temadokumenter om.

Dette er våre høringsinnspill. Den nye kulturstrategien for Vestfold og Telemark fylke blir et viktig dokument som legger grunnlag for det regionale (men også det lokale) kulturarbeidet. Vi er svært bekymret for at en så viktig dimensjon av vår kultur som ytrings- og ferdighetskulturen ikke er viet noen plass utover folkemusikk og folkedans. Dersom fylkeskommunen ikke ser sin rolle i å ivareta denne arven, men overlater dette kun til frivillige, frykter vi en forvitring og bortfall av viktige deler av kulturen vår.

Vi håper derfor på det sterkeste at våre innspill hensyntas.

Med hilsen
Telemark Husflidslag

Uttalelsen er vedtatt i styrets møte den 23.1.2021